

บทที่ 3

ผลการศึกษางานนอกระบบของสตรีในกรุงเทพมหานคร

ในบทนี้เป็นการวิเคราะห์การทำงานของสตรีในกรุงเทพมหานครเฉพาะผู้ที่ทำงานนอกระบบเท่านั้น โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนแรก ศึกษาลักษณะการทำงานนอกระบบ (อาชีพ และสถานภาพการทำงาน) ของสตรีจำแนกตามลักษณะต่างๆ ทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม อันได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร เพื่อดูว่าสตรีที่มีลักษณะดังกล่าวต่างกันจะมีอาชีพและสถานภาพการทำงานแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร โดยเสนอข้อมูลในรูปของตารางไขว้ (Crosstabulations) และใช้ค่าไคสแควร์ (Chi-Square) สำหรับทดสอบความสัมพันธ์เบื้องต้นระหว่างตัวแปร

ส่วนที่สอง วิเคราะห์รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทำงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามลักษณะต่างๆ ของสตรี อาชีพ และสถานภาพการทำงาน โดยนำเสนอในรูปของค่าเฉลี่ย (Mean)

3.1 อาชีพและสถานภาพการทำงานของสตรีที่ทำงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามลักษณะด้านต่าง ๆ ของสตรี

อายุ

ตารางที่ 6 แสดงร้อยละของสตรีทำงานนอกระบบที่ประกอบอาชีพประเภทต่างๆ จำแนกตามกลุ่มอายุที่ได้ทำการจัดกลุ่มใหม่จากเดิม 6 กลุ่มย่อยเป็น 4 กลุ่มย่อย เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์และเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น พบว่าสตรีที่มีอายุน้อยมีแนวโน้มประกอบอาชีพบริการ และอาชีพช่างและแรงงาน ขณะที่สตรีที่มีอายุมากกว่าจะมีแนวโน้มประกอบอาชีพค้าขาย กล่าวคือสตรีในกลุ่มอายุ 15-19 ปีเกือบครึ่ง (ร้อยละ 43.5) ประกอบอาชีพบริการในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีในกลุ่มอายุอื่น คือ สตรีในกลุ่มอายุ 20-39 ปีมีสัดส่วนประกอบอาชีพนี้ร้อยละ 21.1 ขณะที่สตรีในกลุ่มอายุที่สูงขึ้นคือ อายุ 40-59 ปีมีสัดส่วนลดลง (ร้อยละ 15.4) และต่ำสุดในสตรีกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 5.5) ขณะเดียวกันจะเห็นได้ว่าสตรีที่อยู่ในกลุ่มที่อายุมากขึ้นจะมีสัดส่วนประกอบอาชีพบริการน้อยลงกว่าสตรีที่มีอายุน้อยกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุผลหลายประการด้วยกัน อาทิ ประการแรกการมีอายุสูงขึ้นมักจะสัมพันธ์กับสถานภาพสมรส โดยสตรีสมรสแล้วอาจไม่เหมาะกับการประกอบอาชีพบริการเนื่องจากการมีภาระความรับผิดชอบต่อครอบครัว ประการที่สองอายุมีความสัมพันธ์กับสภาพทางร่างกาย การมีอายุที่สูง

ขึ้นมีความเป็นไปได้มากที่ร่างกายไม่สามารถทำงานได้เท่าเดิมหรือไม่สามารถทำงานที่ต้องใช้
 สายตาหรือแรงกายได้

นอกจากนี้ยังพบว่าสตรีในกลุ่มอายุ 15-19 ปีประกอบอาชีพช่างและแรงงานใน
 สัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่มีอายุมากกว่าคือร้อยละ 40.5 ขณะที่สตรีในกลุ่มอายุ 20-39 ปีมีสัดส่วน
 ประกอบอาชีพนี้ลดลง (ร้อยละ 22.6) แต่สำหรับสตรีในกลุ่มอายุ 40-59 ปีกลับมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น
 คือร้อยละ 38.4 แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่มีสตรีในกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปประกอบอาชีพช่างและ
 แรงงานเลย ทั้งนี้เนื่องจากอาชีพนี้เป็นอาชีพที่อาจต้องใช้กำลังร่างกายหรือสายตาเป็นพิเศษ ซึ่ง
 ผู้ที่มีอายุสูงขึ้นมักประสบกับปัญหาในลักษณะนี้ ในทางตรงข้ามสตรีในกลุ่มอายุ 15-19 ปีที่มี
 สัดส่วนประกอบอาชีพค้าขายต่ำสุดคือร้อยละ 16.0 ขณะที่เมื่อสตรีเริ่มมีอายุเพิ่มขึ้นคือสตรีใน
 กลุ่มอายุ 20 ปีขึ้นไปจะมีสัดส่วนประกอบอาชีพค้าขายค่อนข้างสูง กล่าวคือ สตรีในกลุ่มอายุ 20-
 39 ปีประกอบอาชีพนี้ร้อยละ 55.3 สตรีในกลุ่มอายุ 40-59 ปีร้อยละ 46.2 และสูงสุดในสตรีกลุ่ม
 อายุ 60 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 94.5) จะเห็นได้ว่าสัดส่วนของสตรีประกอบอาชีพค้าขายมีแนวโน้มสูง
 ขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากการค้าขายเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยเงินทุนในการประกอบการ ความชำนาญ
 งานและประสบการณ์ต่างๆ สตรีสูงวัยจะสามารถนำความรู้ และประสบการณ์ต่างๆ มาใช้ในงาน
 อาชีพได้ จึงทำให้สัดส่วนของผู้ประกอบอาชีพค้าขายสูงขึ้น ดังนั้นจากข้อมูลจึงแสดงให้เห็นว่า
 อายุที่แตกต่างกัน สตรีจะประกอบอาชีพต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติ

ตารางที่ 6 ร้อยละของอาชีพของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอายุ

อาชีพ	กลุ่มอายุ			
	15-19	20-39	40-59	60 ปีขึ้นไป
ค้าขาย	16.0	55.3	46.2	94.5
ช่างและแรงงาน	40.5	22.6	38.4	-
บริการ	43.5	21.1	15.4	5.5
รวม	100.0 (70)	100.0 (417)	100.0 (240)	100.0 (30)

$$\chi^2 = 59494.971$$

$$P\text{-Value} < .0001$$

ในส่วนของการจัดกลุ่มสถานภาพการทำงานของสตรีครั้งนี้ได้รวมผู้ที่มีสถานภาพการเป็นนายจ้างไว้ในกลุ่มของสตรีที่มีสถานภาพการทำงานเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว ทั้งนี้เนื่องจากสตรีที่เป็นนายจ้างมีสัดส่วนค่อนข้างน้อย จากตารางที่ 7 พบว่าสตรีในกลุ่มอายุ 15-19 ปีมีสัดส่วนผู้ที่เป็นลูกจ้างสูงสุด (ร้อยละ 79.1) เมื่อเปรียบเทียบกับสตรีในกลุ่มอายุอื่นที่มีสัดส่วนเป็นลูกจ้างลดลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือ สตรีในกลุ่มอายุ 20-39 ปีมีสัดส่วนผู้ที่เป็นลูกจ้างร้อยละ 40.3 ขณะที่สตรีในกลุ่มอายุ 40-59 ปีมีร้อยละ 16.0 และสตรีในกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนต่ำสุด คือเพียงร้อยละ 6.0 ในทางตรงข้ามในกลุ่มสตรีอายุ 60 ปีขึ้นไปกลับพบว่ามีสัดส่วนเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวสูงสุด (ร้อยละ 76.2) ขณะที่สตรีในกลุ่มอายุที่น้อยกว่ามีสัดส่วนการประกอบธุรกิจส่วนตัวลดลง คือ สตรีในกลุ่มอายุ 40-59 ปีมีสัดส่วนร้อยละ 58.9 สตรีในกลุ่มอายุ 20-39 ปีร้อยละ 33.6 และสตรีในกลุ่มอายุ 15-19 ปีมีสัดส่วนการประกอบธุรกิจส่วนตัวต่ำสุดคือร้อยละ 8.3 ซึ่งข้อมูลที่ได้นี้เป็นไปในลักษณะเดียวกับการศึกษาของภาวดีทองอุไทย (1982) ที่ได้สรุปไว้ว่าเป็นการยากที่สตรีอายุน้อยจะสามารถประกอบธุรกิจส่วนตัวได้ เพราะต้องอาศัยประสบการณ์พอสมควร รวมทั้งความชำนาญ และเงินทุนจึงจะสามารถประกอบธุรกิจส่วนตัวได้ นอกจากนี้ยังเป็นไปตามข้อคิดเห็นของเจเลียว สุวรรณกิติ (อ้างถึงในรัตนารักษ์ ตระกูลศุภชัย, 2539: 83) ที่ว่าบุคคลจะประสบความสำเร็จในกิจการของตนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประกอบอาชีพส่วนตัว ล้วนเป็นผู้มีอายุในวัยกลางคน

แม้ว่าผลจากการวิเคราะห์จะพบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างสถานภาพการทำงานต่างๆ กับอายุแล้ว แต่ในกลุ่มสตรีที่มีสถานภาพเป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนกลับพบความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นเส้นตรง (Non-linear relationship) กล่าวคือ สตรีในกลุ่มอายุ 15-19 ปีมีสัดส่วนเป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนต่ำสุดคือร้อยละ 12.6 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 26.1 ในกลุ่มสตรีอายุ 20-39 ปี และสัดส่วนนี้ลดลงเล็กน้อยในกลุ่มอายุ 40-59 ปี (ร้อยละ 25.1) และลดลงเป็นร้อยละ 17.8 ในสตรีกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งนี้อาจเนื่องจากสตรีอายุน้อยมักจะมีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างมากกว่ากลุ่มอายุอื่น และสำหรับสตรีที่เริ่มสูงวัยขึ้น (กลุ่มอายุ 20-39 ปี) ซึ่งมักจะเป็นวัยที่สมรสแล้ว ก็อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สตรีกลุ่มนี้เริ่มย่างก้าวเข้าสู่สถานภาพการเป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนในสัดส่วนที่สูงขึ้น แต่เมื่อเริ่มมีอายุเพิ่มสูงขึ้นก็จะลดบทบาทด้านนี้ลง ผลจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงาน และอายุ แสดงให้เห็นว่าสตรีที่มีอายุแตกต่างกันมีสถานภาพการทำงานแตกต่างกันตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 7 ร้อยละของสถานภาพการทำงานของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอายุ

สถานภาพ การทำงาน	กลุ่มอายุ			
	15-19	20-39	40-59	60 ปีขึ้นไป
ลูกจ้าง	79.1	40.3	16.0	6.0
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	8.3 *	33.6	58.9	76.2
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	12.6	26.1	25.1	17.8
รวม	100.0 (70)	100.0 (417)	100.0 (240)	100.0 (30)

$$\chi^2 = 131624.019 \quad P\text{-Value} < .001$$

หมายเหตุ: 1/ รวมนายจ้าง

* มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

ระดับการศึกษา

การศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับอาชีพต่างๆ เพราะโดยข้อเท็จจริงแล้ว งานในแต่ละอาชีพย่อมต้องการผู้ที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาสัดส่วนของสตรีประกอบอาชีพในประเภทต่างๆ จำแนกตามระดับการศึกษาซึ่งในการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้รวมผู้ที่มีระดับการศึกษาประถมตอนต้นและประถมศึกษาตอนปลายเป็นระดับการศึกษาเดียวคือ ประถมศึกษา จากตารางที่ 8 พบว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันจะมีอาชีพที่แตกต่างกัน แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่าสตรีที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าน่าจะประกอบอาชีพค้าขายมากกว่าสตรีที่มีการศึกษาระดับสูงกว่า กล่าวคือ สตรีในทุกุกระดับการศึกษาจะมีสัดส่วนของผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายสูงกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพช่างและแรงงาน และผู้ที่ประกอบอาชีพบริการ โดยพบว่าสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 เกือบครึ่ง (ร้อยละ 48.5) ประกอบอาชีพค้าขาย ขณะที่สตรีที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีสัดส่วนต่ำกว่าเล็กน้อย คือร้อยละ 46.2 ที่ประกอบอาชีพเดียวกัน นอกจากนี้พบว่าสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา (คือกลุ่มที่จบมัธยมศึกษาและสูงกว่ามัธยมศึกษา) มีสัดส่วนของผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายเพิ่มสูงขึ้นตามระดับการศึกษา กล่าวคือ สตรีที่มีการศึกษาระดับมัศึกษามีร้อยละ 68.9 ขณะที่สตรีที่มีการศึกษาสูงกว่ามัศึกษามีสัดส่วนประกอบอาชีพค้าขายสูงสุดคือร้อยละ 78.4 และในทางตรงข้ามสตรีในระดับการศึกษานี้ประกอบอาชีพช่างและแรงงาน และอาชีพบริการในสัดส่วนที่ต่ำกว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า กล่าวคือ สตรีที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาประกอบอาชีพช่างและแรงงานเพียงร้อยละ 13.0 ขณะที่สตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 มีสัดส่วนประกอบอาชีพเดียวกันนี้สูงถึงร้อยละ 33.8 เช่นเดียวกันกับ

การประกอบอาชีพบริการที่พบว่าสตรีที่มีการศึกษาระดับสูงกว่ามีสัดส่วนต่ำสุดคือร้อยละ 8.6 ขณะที่สตรีที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาประกอบอาชีพบริการมากกว่า 2 เท่า (ร้อยละ 23.5)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ จะเห็นได้ว่าสตรีในทุกระดับการศึกษา มักประกอบอาชีพค้าขาย ทั้งนี้อาจเนื่องจากเหตุผลที่ว่าอาชีพค้าขายเป็นงานที่ใช้เงินทุนซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องมากนัก และความชำนาญต่างๆ สามารถจะฝึกฝนกันได้โดยอาศัยเวลาและประสบการณ์ที่สั่งสม ซึ่งต่างจากงานประเภทอื่นที่อาจต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่สูงขึ้นบ้าง นอกจากนี้ยังเป็นอาชีพที่มีความยืดหยุ่นในเรื่องของการทำงาน รวมทั้งเปิดโอกาสให้สตรีสามารถคงสภาพของความเป็นแม่และภรรยา และสภาพของผู้หารายได้ให้กับครอบครัวในเวลาเดียวกัน

ตารางที่ 8 ร้อยละของอาชีพของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามระดับการศึกษา

อาชีพ	ระดับการศึกษา			
	ไม่มีการศึกษาหรือต่ำกว่าประถมปีที่ 4	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	สูงกว่ามัธยมศึกษา
ค้าขาย	48.5	46.2	68.9	78.4
ช่างและแรงงาน	33.8	30.3	15.9	13.0
บริการ	17.7	23.5	15.2	8.6
รวม	100.0 (53)	100.0 (518)	100.0 (114)	100.0 (72)

$$\chi^2 = 35503.451$$

$$P\text{-Value} < .001$$

สำหรับความแตกต่างของสถานภาพการทำงานเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา จากตารางที่ 9 พบว่าสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 มีสัดส่วนเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวสูงสุดคือร้อยละ 62.6 ขณะที่สตรีที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และระดับมัศึกษามีสัดส่วนร้อยละ 28.3 และร้อยละ 26.5 ตามลำดับที่มีสถานภาพเดียวกันนี้ สำหรับสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่ามัศึกษามีสัดส่วนของผู้ที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 43.1 ซึ่งจากข้อมูลที่ได้นี้จะเห็นว่าทั้งสตรีที่ไม่มีการศึกษาและสตรีที่มีการศึกษาค่อนข้างสูงตกอยู่ในกลุ่มของผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวในสัดส่วนค่อนข้างสูง และพบว่ามีลักษณะเป็นรูปตัวยู (U-shape) ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้สอดคล้องกับข้อมูลที่นำเสนอแล้วในตารางที่ 7 ที่พบว่าสตรีในระดับการศึกษาเหล่านี้ประกอบอาชีพค้าขายในสัดส่วนที่สูงกว่าอาชีพอื่น และจากลักษณะที่พบอาจเป็นไปได้ว่าการมีกิจการเป็นของตนเองนอกจากจะต้องมีการศึกษาบ้างพอสมควร

ควรแล้ว การอาศัยความรู้จากประสบการณ์ต่างๆ ก็นับว่ามีความสำคัญเช่นกัน ซึ่งไม่ใช่อาศัย การศึกษาในโรงเรียนเพียงอย่างเดียว

สำหรับกลุ่มสตรีที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาพบว่ามีสัดส่วนของผู้ที่เป็น ลูกจ้างสูงสุด คือร้อยละ 40.9 ส่วนสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา มีสัดส่วนเป็นลูกจ้างต่ำ สุดเพียงร้อยละ 1.9 ขณะที่สตรีในระดับการศึกษานี้มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 55.0) มีสถานภาพเป็น ผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า คือ สตรีที่มีการ ศึกษาระดับมัธยมศึกษา ระดับประถมศึกษา และสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่า ประถมศึกษาปีที่ 4 มีสัดส่วนเป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนร้อยละ 42.7, ร้อยละ 30.8 และร้อยละ 13.8 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าความแตกต่างของระดับการศึกษามีผลต่อสถานภาพการทำงาน ของสตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 9 ร้อยละของสถานภาพการทำงานของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตาม ระดับการศึกษา

สถานภาพ การทำงาน	ระดับการศึกษา			
	ไม่มีการศึกษาหรือ ต่ำกว่าประถมปีที่ 4	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	สูงกว่า มัธยมศึกษา
ลูกจ้าง	23.6	40.9	30.8	1.9
ประกอบธุรกิจ ส่วนตัว ^{1/}	62.6	28.3	26.5	43.1
ช่วยธุรกิจ ครัวเรือน	13.8	30.8	42.7	55.0
รวม	100.0 (53)	100.0 (518)	100.0 (114)	100.0 (72)

$$\chi^2 = 32756.019$$

$$P\text{-Value} < .001$$

หมายเหตุ: 1/ รวมนายจ้าง

สถานภาพสมรส

การประกอบงานอาชีพบางอย่างของแต่ละบุคคลมีข้อจำกัดเนื่องจากสถานภาพสมรส งานบางอาชีพแม้จะไม่ได้มีข้อจำกัดจากเงื่อนไขนี้โดยตรง แต่ลักษณะของงานมักจะเปิดโอกาสให้กับสตรีโสดมากกว่าสตรีที่สมรสแล้ว จากตารางที่ 10 พบว่าการมีสถานภาพสมรสที่ต่างกันมีผลทำให้สตรีมีอาชีพแตกต่างกันและเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่าสตรีโสดมีส่วนของผู้ที่ประกอบอาชีพบริการสูงสุด คือ ร้อยละ 43.8 ขณะที่สตรีที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ มีสัดส่วนของผู้ที่ประกอบอาชีพบริการนี้ต่ำกว่า โดยสตรีที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่มีส่วนประกอบอาชีพนี้ร้อยละ 40.4 ส่วนสตรีกำลังสมรสมีส่วนประกอบอาชีพบริการต่ำสุดคือร้อยละ 7.5 ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะอาชีพนี้เป็นงานที่เข้าได้ง่ายและอาจไม่ต้องใช้ฝีมือมากนัก ประกอบกับการไม่มีภาระครอบครัวทำให้สตรีโสดเหล่านี้มีอิสระที่จะทำงานหรือเปลี่ยนงานไปได้เรื่อยๆ เพื่อหาโอกาสทำงานที่มีรายได้สูงขึ้น

สำหรับสตรีกำลังสมรส และสตรีหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่กลับพบว่าสตรีเหล่านี้มากกว่าครึ่งประกอบอาชีพค้าขาย กล่าวคือ สตรีกำลังสมรสจะประกอบอาชีพค้าขายสูงสุดคือ ร้อยละ 65.5 รองลงมาคือสตรีหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ (ร้อยละ 51.2) ขณะที่สตรีโสดมีส่วนประกอบอาชีพเดียวกันนี้ต่ำสุดคือร้อยละ 34.8 จะเห็นได้ว่าสตรีสมรสแล้วมักประกอบอาชีพค้าขายมากกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องจากอาชีพค้าขายเป็นอาชีพที่เอื้ออำนวยให้สตรีสามารถทำงานไปพร้อมๆ กับการดูแลบุตรหรือดูแลครอบครัวอันเป็นภาระที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การประกอบอาชีพค้าขายจึงอาจอำนวยความสะดวกให้สตรีได้ดีกว่าการประกอบอาชีพช่างและแรงงาน หรืออาชีพบริการ ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Bogue (1959: 254) ที่พบว่าสตรีสมรสแล้วส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย

ตารางที่ 10 ร้อยละของอาชีพของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามสถานภาพสมรส

อาชีพ	สถานภาพสมรส		
	โสด	สมรส	หม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่
ค้าขาย	34.8	65.5	51.2
ช่างและแรงงาน	21.4	27.0	8.4
บริการ	43.8	7.5	40.4
รวม	100.0 (264)	100.0 (402)	100.0 (91)

$$\chi^2 = 155950.175 \quad P\text{-Value} < .001$$

ความแตกต่างของสถานภาพสมรสที่มีผลต่อสถานภาพการทำงานของสตรี จากตารางที่ 11 พบว่ามีความสัมพันธ์ไปในลักษณะที่ใกล้เคียงกับการศึกษาของเบญญา จิรภัทรพิมล (2534: 33) ที่พบว่าสตรีโสดมักทำงานเป็นลูกจ้างในกิจการต่างๆ ซึ่งในการศึกษารุ่นนี้ก็พบว่าสตรีโสดเกือบครึ่ง (ร้อยละ 49.8) มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้าง ขณะที่สตรีกำลังสมรสมีสัดส่วนการเป็นลูกจ้างต่ำสุดคือร้อยละ 11.0 แต่ตรงข้ามกับสตรีกำลังสมรสกลับมีสัดส่วนเป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนสูงสุดคือร้อยละ 45.4 รองลงมาคือสตรีโสด (ร้อยละ 20.0) และสตรีหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่มีสัดส่วนที่มีสถานภาพดังกล่าวนี้ต่ำสุดคือเพียงร้อยละ 3.3 ในทางตรงข้ามสตรีหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่กลับมีสัดส่วนของผู้ที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวค่อนข้างสูงคือร้อยละ 55.5 รองลงมาคือสตรีกำลังสมรส (ร้อยละ 43.6) และต่ำสุดคือสตรีโสด (ร้อยละ 30.2) จากลักษณะต่างๆ ที่พบสอดคล้องไปตามสถานภาพสมรสต่างๆ ของสตรี กล่าวคือ ถ้าเป็นสตรีโสดส่วนใหญ่มักเป็นลูกจ้าง ซึ่งคุณสมบัติเช่นนี้มักเป็นที่ต้องการของนายจ้างมากกว่าเพราะสตรีโสดเหล่านี้ไม่มีภาระผูกพันทางครอบครัวมากนัก ทำให้สามารถมีเวลาในการทำงานได้เพิ่มขึ้นมากกว่าสตรีที่มีสถานภาพสมรสอื่น นอกจากนี้สถานภาพของสตรีสมรสที่มักอยู่ภายใต้ค่านิยมของสังคมไทยซึ่งยกย่องให้สามีเป็นหัวหน้าครอบครัวมากกว่าสตรี ดังนั้นสถานภาพการทำงานของสตรีจึงอาจเหลือเป็นเพียงผู้ช่วยหัวหน้าครอบครัวในการหารายได้เท่านั้น ทั้งที่โดยความเป็นจริงแล้วบางครั้งสตรีมีส่วนช่วยเหลือจนเจือครอบครัวมากกว่าผู้ชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัว สำหรับสตรีหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ซึ่งไม่มีหัวหน้าครัวเรือนหรือสามีที่จะช่วยแบ่งรับภาระต่างๆ สตรีเหล่านี้จึงต้องรับแบกภาระแต่เพียงผู้เดียวในการหารายได้จุนเจือตนเองและสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นการประกอบธุรกิจส่วนตัวจึงมีลักษณะเอื้ออำนวยให้กับสตรีได้มากกว่า

ตารางที่ 11 ร้อยละของสถานภาพการทำงานของสตรีที่ทำงานนอกระบบ จำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพการทำงาน	สถานภาพสมรส		
	โสด	สมรส	หม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่
ลูกจ้าง	49.8	11.0	41.2
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	30.2	43.6	55.5
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	20.0	45.4	3.3
รวม	100.0 (264)	100.0 (402)	100.0 (91)

$$\chi^2 = 146381.497 \quad P\text{-Value} < .001$$

หมายเหตุ: 1/ รวมนายจ้าง

ระยะเวลาที่อยู่อาศัย

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครของสตรีนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพต่างๆ ยิ่งระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่นานขึ้นเท่าใด โอกาสที่จะได้รับรู้ข่าวสารต่างๆ รวมถึงการสั่งสมประสบการณ์ย่อมส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอาชีพเช่นกัน (วิวัฒน์ แดงสังวาลย์, 2521: 59; จุไรรัตน์ ชุมเกษียร, 2526; อุษณีย์ ฟิ่งปาน, 2529: 35-36; กุลลักษณ์ เลิศภัทรพงศ์, 2536: 48; พัฒนา บุญอ่ำ, 2537) ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครของสตรีออกเป็นต่ำกว่า 1 ปี, 1-4 ปี, 5-8 ปี และ 9 ปีขึ้นไป โดยมีสมมติฐานว่าระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครของสตรีที่แตกต่างกันมีผลทำให้สตรีประกอบอาชีพต่างกัน

จากตารางที่ 12 พบว่าสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครต่ำกว่า 1 ปีจะประกอบอาชีพบริการ และอาชีพช่างและแรงงานในสัดส่วนสูงกว่าสตรีที่มีระยะเวลาอยู่อาศัยในพื้นที่นานกว่า กล่าวคือ สตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยต่ำกว่า 1 ปีมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 63.3) ประกอบอาชีพบริการ ขณะที่สตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัย 1-4 ปีมีสัดส่วนที่ประกอบอาชีพเดียวกันนี้ร้อยละ 44.1 เมื่อสตรีมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นเป็น 5-8 ปีสตรีจะมีสัดส่วนประกอบอาชีพบริการลดลงเหลือร้อยละ 35.9 และสัดส่วนต่ำสุดในสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัย 9 ปีขึ้นไปคือร้อยละ 14.0 แต่สตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยต่ำกว่า 1 ปีนี้มากกว่า 1 ใน 3 ประกอบอาชีพช่างและแรงงานซึ่งมีสัดส่วนสูงกว่าสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยนานกว่า ในทางตรงข้าม สตรีที่มีระยะเวลาอยู่อาศัยเพิ่มสูงขึ้นจะประกอบอาชีพค้าขายในสัดส่วนที่สูงขึ้น กล่าวคือ สตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัย 9 ปีขึ้นไปมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 56.6) ประกอบอาชีพค้าขาย ขณะที่สตรีที่มีระยะเวลาอยู่อาศัยต่ำกว่า 1 ปีมีสัดส่วนประกอบอาชีพนี้เพียงร้อยละ 0.7 เท่านั้น

จะเห็นได้ว่าเมื่อระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครเพิ่มมากขึ้นสตรีจะประกอบอาชีพค้าขายในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากเมื่อระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่นานขึ้น โอกาสที่สตรีจะได้รับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ ทั้งจากเครือข่ายเพื่อนฝูง และการได้รู้จักบุคคลต่างๆ มีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้สตรีมองเห็นหนทางในการทำงานในอาชีพต่างๆ ได้ง่ายขึ้น อีกทั้งสตรีอาจสะสมทุน ความชำนาญต่างๆ รวมถึงความคุ้นเคยกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองประกอบกับมองเห็นช่องทางในการทำการค้าขายได้สะดวกมากยิ่งขึ้น จึงทำให้สัดส่วนของสตรีประกอบอาชีพค้าขายเพิ่มสูงขึ้นตามระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่นานขึ้น และจากการที่สัดส่วนของสตรีประกอบอาชีพบริการมีแนวโน้มลดลงตามระยะเวลาที่อยู่อาศัยและมีความสอดคล้องสัมพันธ์ไปกับอายุของสตรีที่เพิ่มสูง ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไปสตรีมีการเปลี่ยนการประกอบอาชีพเพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทของตน ซึ่งอาชีพบริการเป็นอาชีพที่ลักษณะของงานสามารถหาได้ง่าย และเมื่อระยะเวลาที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นสตรีมีโอกาสประกอบอาชีพอื่นที่ดีกว่า สัดส่วน

ของอาชีพบริการนี้จึงมีแนวโน้มลดลง ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร มีผลต่ออาชีพของสตรีตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 12 ร้อยละของอาชีพของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามระยะเวลาที่อยู่อาศัย

อาชีพ	ระยะเวลาที่อยู่อาศัย			
	ต่ำกว่า 1 ปี	1-4 ปี	5-8 ปี	9 ปีขึ้นไป
ค้าขาย	0.7 *	37.2	35.1	56.6
ช่างและแรงงาน	36.0	18.7	29.0	29.4
บริการ	63.3	44.1	35.9	14.0
รวม	100.0 (21)	100.0 (115)	100.0 (71)	100.0 (550)

$$\chi^2 = 72671.113$$

$$P\text{-Value} < .001$$

* มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

เมื่อพิจารณาอิทธิพลของระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครที่มีต่อสถานภาพการทำงานของสตรี (ตารางที่ 13) พบว่าระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครที่ต่างกันมีผลทำให้สถานภาพการทำงานของสตรีแตกต่างกันค่อนข้างชัดเจน และเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ สตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยต่ำกว่า 1 ปี และ 1-4 ปีมากกว่าครึ่งมีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้าง (ร้อยละ 60.4 และร้อยละ 54.7 ตามลำดับ) และสัดส่วนการเป็นลูกจ้างนี้ลดต่ำลงตามระยะเวลาที่อยู่อาศัยที่เพิ่มสูงขึ้น คือ เมื่อสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยเป็น 5-8 ปีจะมีสัดส่วนการเป็นลูกจ้างลดลงเหลือร้อยละ 39.0 และสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัย 9 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนการเป็นลูกจ้างต่ำสุดคือ ร้อยละ 20.2 ขณะที่สตรีในกลุ่มดังกล่าวกลับมีสัดส่วนเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวค่อนข้างสูง คือสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัย 5-8 ปีมีสัดส่วนร้อยละ 47.5 และสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัย 9 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนประกอบธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 41.2 ขณะที่สตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่ในกรุงเทพมหานครต่ำกว่า 1 ปีมีสัดส่วนเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวต่ำมากคือเพียงร้อยละ 1.6 เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาซึ่งพบลักษณะเช่นเดียวกัน (ภาวดี ทองอุไทย, 2526; จุไรรัตน์ ชุมเกษียร, 2526; ประดิษฐ์ ชาสมบัติ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2530; กุลลักษณ์ เลิศภัทรพงศ์, 2536 และ A.S. Oberai et.al., 1984) ทั้งนี้ อาจด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น สตรีที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นระยะเวลานานจะมีโอกาสรับรู้ข่าวสารต่างๆ สะสมประสบการณ์ มีเพื่อนฝูง สะสมเงินทุนได้พอที่จะประกอบธุรกิจส่วนตัวได้ ดังนั้นสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครนานเท่าใดโอกาสที่สตรีจะสามารถประกอบธุรกิจส่วนตัวก็ย่อมมีมากกว่าสตรีที่ระยะเวลาที่อยู่อาศัยสั้นกว่า

ตารางที่ 13 ร้อยละของสถานภาพการทำงานของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตาม
ระยะเวลาที่อยู่อาศัย

สถานภาพ การทำงาน	ระยะเวลาที่อยู่อาศัย			
	ต่ำกว่า 1 ปี	1-4 ปี	5-8 ปี	9 ปีขึ้นไป
ลูกจ้าง	60.4	54.7	39.0	20.2
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	1.6 *	35.5	47.5	41.2
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	38.0	39.8	14.5	35.6
รวม	100.0 (21)	100.0 (115)	100.0 (71)	100.0 (550)

$$\chi^2 = 58919.775 \quad P\text{-Value} < .001$$

หมายเหตุ: 1/ รวมนายจ้าง

* มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

ผลจากการวิเคราะห์ที่กล่าวมาข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงภาพรวมการทำงานนอกระบบของสตรีในกรุงเทพมหานครที่มีความแตกต่างกันในแต่ละอาชีพ และแต่ละสถานภาพการทำงานตามลักษณะต่างๆ ทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของสตรีในแง่ที่ว่า สตรีที่มีอายุน้อยมักประกอบอาชีพบริการ หรือประกอบอาชีพช่างและแรงงาน ขณะที่สตรีสูงวัยกว่ามักประกอบอาชีพค้าขาย ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสภาพทางร่างกายประกอบกับการสังสรรค์สังคม การณ์ต่างๆ ของสตรีที่ยังผลต่อการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ลักษณะการประกอบอาชีพต่างๆ ของสตรียังอาจสะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพการทำงานในลักษณะต่างๆ กันได้ โดยสตรีประกอบอาชีพบริการ หรืออาชีพช่างและแรงงาน มักเป็นลูกจ้าง ขณะที่สตรีประกอบอาชีพค้าขายจะมีสถานภาพการทำงานเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว หรือเป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือน ซึ่งลักษณะการทำงานต่างๆ เหล่านี้จะผันแปรไปตามอายุของสตรีที่เปลี่ยนแปลงไป

ความแตกต่างในระดับการศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สตรีมีอาชีพและสถานภาพการทำงานแตกต่างกัน ส่วนใหญ่สตรีประกอบอาชีพค้าขายซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยทักษะความรู้และประสบการณ์พอควร ลักษณะเช่นนี้สามารถเชื่อมโยงไปถึงสถานภาพการทำงานของสตรีโดยพบว่าสตรีที่มีการศึกษาค่อนข้างสูงส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัว ขณะที่สตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 มักเป็นลูกจ้าง นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการทำงานของสตรีกับสถานภาพสมรส กล่าวคือ สตรีโสดมักประกอบอาชีพบริการ หรืออาชีพช่างและแรงงาน ขณะที่สตรีสมรส หรือสตรีหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ซึ่งมักเป็นสตรีค่อนข้างมีอายุจะประกอบอาชีพค้าขายมากกว่า การประกอบอาชีพต่างๆ เหล่านี้ยังเกี่ยวพันไปถึงสถานภาพการทำงานของสตรีที่พบว่าสตรีโสดส่วนใหญ่เป็นลูกจ้าง ขณะที่สตรี

สมรส หรือสตรีหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่มีสถานภาพการทำงานเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว หรือช่วยธุรกิจครัวเรือนในสัดส่วนที่มากกว่า

การทำงานในลักษณะต่างๆ ของสตรีนอกจากจะผันแปรไปตามอายุ การศึกษา และสถานภาพสมรสแล้ว ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครก็มีผลต่ออาชีพและสถานภาพการทำงานของสตรีอย่างค่อนข้างเด่นชัด กล่าวคือ สตรีที่มีระยะเวลาอยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครต่ำกว่า 5 ปีจะประกอบอาชีพบริการ ขณะที่สตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปมักจะประกอบอาชีพค้าขาย ความต่างกันในการประกอบอาชีพและการมีสถานภาพการทำงานต่างกันของสตรีซึ่งมีลักษณะต่างๆ กัน ทำให้เป็นที่น่าสนใจศึกษาต่อไปว่าสตรีเหล่านี้จะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่าใดในการประกอบอาชีพแต่ละอาชีพ และความแตกต่างในแต่ละอาชีพที่มีสถานภาพการทำงานที่ต่างกันอันเป็นผลเกี่ยวโยงมาจากความแตกต่างในลักษณะต่างๆ ของสตรีจะส่งผลต่อรายได้ของสตรีอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยจะได้ศึกษาวิเคราะห์ในส่วนที่ 2 ต่อไป

3.2 การวิเคราะห์รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทำงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร

รายได้เป็นตัวแปรทางเศรษฐกิจตัวหนึ่งที่อาจใช้แสดงฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลได้ อีกทั้งยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนำไปใช้จ่ายใช้สอยเพื่อการดำรงชีวิตของตนเอง และครอบครัว ตารางที่ 14 แสดงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีที่ทำงานนอกระบบจำแนกตามลักษณะต่างๆ ทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของสตรี ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่อยู่อาศัย อาชีพ และสถานภาพการทำงาน ซึ่งได้ผลสอดคล้องกับการศึกษาของภาวดี ทองอุไทย (2526) ที่พบว่าอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายได้ โดยอายุเป็นตัววัดถึงประสบการณ์ในการทำงาน เมื่ออายุมากขึ้นรายได้อีกก็จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย สำหรับในการศึกษาคั้งนี้พบว่าสตรีในกลุ่มอายุ 15-19 ปีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดเพียง 2,680 บาท สตรีในกลุ่มอายุ 20-39 ปีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นเป็น 4,331 บาท และเพิ่มสูงสุดในสตรีกลุ่มอายุ 40-59 ปีคือ 5,046 บาท สำหรับสตรีกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปกลับมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนลดลงเหลือเพียง 3,097 บาท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความสูงวัยที่อาจส่งผลต่อสภาพร่างกายทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจนไม่สามารถทำงานได้เท่าเดิม และนอกจากนี้ผลจากการเสื่อมถอยลงของสภาพร่างกายยังส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุอีกด้วย และจากข้อมูลในเบื้องต้นพบว่าสตรีในกลุ่มอายุนี้ประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งลักษณะของการค้าขายของสตรีที่อยู่ในวัยนี้มักเป็นการค้าขายประเภทการขายปลีกสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ ที่ไม่ต้องใช้กำลังแรงงานมากนัก ดังนั้นจากลักษณะการค้าขายประเภทนี้ของสตรีสูงอายุจึงมักส่งผลทำให้สตรีมีรายได้ลดลง

เมื่อศึกษารายได้เฉลี่ยต่อเดือนจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า สตรีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มสูงขึ้นตามระดับการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทุนมนุษย์ในแง่ของการลงทุนทางการศึกษา โดยผู้ที่มีการศึกษาสูงโอกาสจะมีรายได้ย่อมสูงขึ้นตามไปด้วย จากข้อมูลพบว่าสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดคือ 6,015 บาท ขณะที่สตรีไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดเพียง 4,264 บาท สำหรับในส่วนที่เกี่ยวกับรายได้และสถานภาพสมรสพบว่า สตรีกำลังสมรสมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดคือ 5,006 บาท รองลงมาคือสตรีโสดมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,122 บาท และสตรีหม้าย หย่าหรือแยกกันอยู่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดคือ 3,667 บาท

การพิจารณารายได้เฉลี่ยต่อเดือนกับระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครจะพบลักษณะเช่นเดียวกับผลจากการศึกษาที่ผ่านมา คือ เมื่อระยะเวลาที่อยู่อาศัยนานขึ้น รายได้จะยิ่งเพิ่มสูงขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือระยะเวลาที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายได้ (ภาวดี ทองอุไทย, 2526; กุลลักษณ์ เลิศภัทรพงศ์, 2536 และ A.S. Oberai et. al., 1984) จากข้อมูลที่ได้พบว่าสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ต่ำกว่า 1 ปีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดคือ

2,635 บาท เมื่อสตรีมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นเป็น 1-4 ปีจะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเป็น 4,031 บาท เมื่อสตรีมีระยะเวลาที่อยู่อาศัย 5-8 ปีสตรีจะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,629 บาท รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไปมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดคือ 5,769 บาท ทั้งนี้สอดคล้องไปกับผลการวิเคราะห์ที่ผ่านมาข้างต้นที่พบว่า สตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครต่ำกว่า 5 ปีประกอบอาชีพบริการ ขณะที่สตรีที่มีเวลาการอยู่อาศัย 5 ปีขึ้นไปมักประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการมีอายุที่แตกต่างกันโดยสตรีประกอบอาชีพบริการมักมีอายุน้อยจึงยังต้องประสบการณื ตลอดจนความชำนาญในด้านต่างๆ ตรงข้ามกับสตรีสูงวัยกว่าที่มักมีความเชี่ยวชาญ มองหาช่องทาง และมีความคุ้นเคยกับพื้นที่มากกว่า นอกจากนี้การมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครที่ไม่นานจึงมีความไม่คุ้นเคยกับพื้นที่จึงมีโอกาสหางานทำได้ไม่ดีเท่ากับสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครที่นานกว่า สตรีเหล่านี้จึงต้องประกอบอาชีพบริการที่เป็นงานที่หาทำได้ง่าย แต่ให้ค่าตอบแทนที่ค่อนข้างต่ำ

ในส่วนของรายได้อันเป็นผลมาจากการประกอบอาชีพ พบว่าอาชีพค้าขายเป็นอาชีพที่ทำรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดและเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือสตรีประกอบอาชีพค้าขายมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,676 บาท รองลงมาคือสตรีประกอบอาชีพช่างและแรงงาน (3,579 บาท) และต่ำสุดคืออาชีพบริการ (3,333 บาท) รายได้ของสตรียังแตกต่างกันตามสถานภาพการทำงานที่ต่างๆ กันแต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษาที่ว่าสตรีประกอบธุรกิจส่วนตัวน่าจะมีรายได้มากกว่าสตรีที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างและเป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือน กล่าวคือสตรีที่เป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดคือ 5,965 บาท รองลงมาคือสตรีประกอบธุรกิจส่วนตัวมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,792 บาท และสตรีที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดเพียง 2,925 บาท ลักษณะต่างๆ เหล่านี้เป็นผลอันเนื่องมาจากความแตกต่างกันในลักษณะต่างๆ ของสตรี คือ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครที่มีสัมพันธ์กับอาชีพและสถานภาพการทำงานต่างๆ ของสตรีที่ส่งผลถึงรายได้ด้วยในที่สุด

ตารางที่ 14 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามลักษณะต่างๆ ของสตรี

ลักษณะต่างๆ ของสตรี	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)
อายุ (ปี)	
15-19	2,680
20-39	4,331
40-59	5,046
60 ปีขึ้นไป	3,097
ระดับการศึกษา	
ไม่มีการศึกษา หรือต่ำกว่าประถมปีที่ 4	4,264
ประถมศึกษา	4,466
มัธยมศึกษา	5,937
สูงกว่ามัธยมศึกษา	6,015
สถานภาพสมรส	
โสด	4,122
สมรส	5,006
หม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่	3,667
ระยะเวลาที่อยู่อาศัย	
ต่ำกว่า 1 ปี	2,635
1-4 ปี	4,301
5-8 ปี	4,629
9 ปีขึ้นไป	5,769
อาชีพ	
ค้าขาย	5,676
ช่างและแรงงาน	3,579
บริการ	3,333
สถานภาพการทำงาน	
ลูกจ้าง	2,925
ผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	4,792
ผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือน	5,965

P-Value < .001

หมายเหตุ: 1/ รวมนายจ้าง

จากการวิเคราะห์เบื้องต้นจะเห็นได้ว่า รายได้อันเป็นผลที่เกิดจากการทำงานโดยตรง นอกจากจะมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะตำแหน่งต่างๆ ของสตรีแล้ว ยังมีความแตกต่างกันไปตามอาชีพ และสถานภาพการทำงานค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือ สตรีประกอบอาชีพค้าขาย และสตรีที่เป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนจะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด แต่เนื่องจากการประกอบอาชีพในแต่ละอาชีพที่มีความต่างกัน สถานภาพการทำงานซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อรายได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ในส่วนของคุณสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและสถานภาพการทำงานเพื่อดูว่าสตรีที่ประกอบอาชีพเหมือนกันแต่มีสถานภาพการทำงานต่างกันจะมีรายได้เป็นอย่างไร ผลจากข้อมูลในตารางที่ 15 พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีประกอบอาชีพค้าขาย ยังคงสูงกว่าสตรีประกอบอาชีพอื่นในเกือบทุกสถานภาพการทำงาน โดยสตรีประกอบอาชีพค้าขายและเป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดคือ 6,599 บาท รองลงมาคือ สตรีประกอบธุรกิจส่วนตัว (5,043 บาท) และสตรีเป็นลูกจ้างในอาชีพค้าขายนี้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,221 บาท ซึ่งนับว่าสูงกว่าสตรีที่เป็นลูกจ้างและประกอบอาชีพอื่น

สำหรับสตรีประกอบอาชีพช่างและแรงงานมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดเมื่อสตรีเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว คือ 3,852 บาท รองลงมาคือสตรีที่เป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือน (3,600 บาท) และสตรีเป็นลูกจ้างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุด 2,969 บาท ส่วนสตรีประกอบอาชีพบริการก็พบรูปแบบเช่นเดียวกับสตรีประกอบอาชีพช่างและแรงงาน กล่าวคือ สตรีประกอบอาชีพบริการและเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดคือ 6,352 บาท รองลงมาคือสตรีช่วยธุรกิจครัวเรือน (5,145 บาท) และสตรีที่ประกอบอาชีพนี้และเป็นลูกจ้างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดคือ 2,648 บาท

จากผลการวิเคราะห์อาจสรุปได้ว่าอาชีพค้าขายเป็นอาชีพที่ค่อนข้างให้รายได้ที่ดีแก่สตรีไม่ว่าจะมีสถานภาพการทำงานเป็นอย่างไร ขณะที่การเป็นลูกจ้างยังคงเป็นสถานภาพการทำงานที่ก่อให้เกิดรายได้ต่ำสุดกว่าสภาพการทำงานอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสตรีประกอบอาชีพบริการ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าแม้สตรีจะมีอาชีพเหมือนกัน แต่ถ้าสตรีมีสถานภาพการทำงานแตกต่างกันออกไปก็ย่อมทำให้สตรีมีรายได้ต่างกันด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 15 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามอาชีพ และสถานภาพการทำงาน

สถานภาพการทำงาน	อาชีพ		
	ค้าขาย	ช่างและแรงงาน	บริการ
ลูกจ้าง	4,221	2,969	2,648
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	5,043	3,852	6,352
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	6,599	3,600	5,145

F = 20553.1 P-Value < .001

หมายเหตุ: 1/ รวมนายจ้าง

จากข้อมูลต่างๆ ที่ได้วิเคราะห์มาข้างต้น จะเห็นได้ว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะด้านต่างๆ ของสตรี ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับความแตกต่างในรายได้ของสตรีอันเป็นผลมาจากความแตกต่างของลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครที่สัมพันธ์กับอาชีพ และสถานภาพการทำงานของสตรี ดังนี้

อายุ

เมื่อศึกษารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีโดยจำแนกตามอาชีพกับอายุ จากตารางที่ 16 พบว่ารายได้ของสตรีแตกต่างกันไปตามอาชีพและอายุของสตรีอย่างเห็นได้ชัด แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษาที่ว่าสตรีที่มีอายุน้อยกว่าและประกอบอาชีพค้าขายน่าจะมีรายได้มากกว่าสตรีที่มีอายุมากกว่าและประกอบอาชีพช่างและแรงงาน และอาชีพบริการ กล่าวคือ สตรีในกลุ่มอายุ 40-59 ปีที่ประกอบอาชีพค้าขายมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่าสตรีประกอบอาชีพอื่น คือ 6,137 บาท รองลงมาคือสตรีในกลุ่มอายุ 20-39 ปี และในกลุ่มสตรีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,257 บาท และ 3,820 ตามลำดับ ส่วนสตรีในกลุ่มอายุ 15-19 ปีและประกอบอาชีพเดียวกันมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดคือ 3,553 บาท สำหรับสตรีในกลุ่มอายุ 20-39 ปีที่ประกอบอาชีพช่างและแรงงานพบว่าสตรีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดคือ 3,785 บาท และสตรีในกลุ่มอายุ 40-59 ปีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในลำดับรองลงมาคือ 3,611 บาท ส่วนสตรีที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดและประกอบอาชีพเดียวกันนี้ยังคงเป็นสตรีในกลุ่มอายุ 15-19 ปีคือมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2,958 บาท ส่วนสตรีในกลุ่มอายุ 20-39 ปีที่ประกอบอาชีพบริการยังคงเป็นสตรีที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่าสตรีในกลุ่มอายุอื่น โดยเฉพาะสตรีในกลุ่มอายุ 15-19 ปีที่ประกอบอาชีพบริการพบว่ามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำที่สุดคือ 2,097 บาท

และนับว่าต่ำกว่าสตรีที่มีอายุมากกว่าในทุกอาชีพ จะเห็นได้ว่าสตรีที่มีอายุน้อยมักมีรายได้ค่อนข้างต่ำกว่าสตรีที่สูงอายุกว่าในทุกๆ อาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสตรีที่มีอายุน้อยมักขาดทั้งประสบการณ์ และความชำนาญงานในอาชีพต่างๆ จึงส่งผลทำให้สตรีเหล่านี้มีรายได้ที่แตกต่างไปจากสตรีสูงวัย

ตารางที่ 16 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามอาชีพ และกลุ่มอายุ

อาชีพ	กลุ่มอายุ			
	15-19	20-39	40-59	60 ปีขึ้นไป
ค้าขาย	3,553	5,257	6,137	3,820
ช่างและแรงงาน	2,958	3,785	3,611	-
บริการ	2,097	3,713	3,087	3,055

F = 5767.877 P-Value < .001

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรียังต่างกันเนื่องจากความแตกต่างของอายุ และสถานภาพการทำงาน จากตารางที่ 17 พบว่าโดยภาพรวมสตรีในกลุ่มอายุ 15-19 ปีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าสตรีในกลุ่มอายุอื่นในเกือบทุกสถานภาพการทำงานโดยเฉพาะสตรีที่เป็นลูกจ้างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดเพียง 2,124 บาท ขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทุกสถานภาพการทำงานเพิ่มมากขึ้นตามอายุที่เพิ่มสูงขึ้น ยกเว้นสตรีประกอบธุรกิจส่วนตัว และช่วยธุรกิจครัวเรือนที่กลับมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนลดลงเมื่อสูงวัยขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อมีอายุมากขึ้น ความสามารถในการทำงานย่อมลดลงด้วยความเสื่อมโทรมของสภาพร่างกาย จึงอาจจะต้องลดปริมาณหรือขนาดของธุรกิจที่ทำให้เลิกลง เพื่อให้สอดคล้องกับสมรรถภาพร่างกาย แต่อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลพบว่าสตรีประกอบธุรกิจส่วนตัวในเกือบทุกกลุ่มอายุส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าสตรีเป็นลูกจ้าง และสตรีที่เป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือน

ตารางที่ 17 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามสถานภาพการทำงานและกลุ่มอายุ

สถานภาพการทำงาน	กลุ่มอายุ			
	15-19	20-39	40-59	60 ปีขึ้นไป
ลูกจ้าง	2,124	3,141	2,620	3,798
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	3,690	5,589	4,166	3,349
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	2,663	5,827	3,805	1,788

F = 5767.877 P-Value < .001

หมายเหตุ: 1/ รวมนายจ้าง

จากความแตกต่างของอายุที่ส่งผลกระทบต่อให้เกิดความแตกต่างในอาชีพและสถานภาพการทำงานของสตรี และส่งผลให้เกิดความแตกต่างในรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอีกทอดหนึ่งดังได้กล่าวมาแล้วนั้น เพื่อให้เห็นภาพความสัมพันธ์ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นระหว่างอาชีพและสถานภาพการทำงานว่าจะมีผลต่อรายได้ของสตรีอย่างไร ผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรด้านอายุมาร่วมพิจารณาในฐานะเป็นตัวแปรควบคุม ทั้งนี้เนื่องจากสถานภาพการทำงานช่วยให้มองเห็นสถานะในการทำงานของสตรีแต่ละอาชีพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผลจากการศึกษาในตารางที่ 18 พบว่าสตรีในกลุ่มอายุ 15-19 ปีที่ประกอบอาชีพค้าขาย และเป็นลูกจ้างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,746 บาท ซึ่งสูงกว่าสตรีประกอบอาชีพอื่น รองลงมาคือสตรีประกอบธุรกิจส่วนตัว (3,635 บาท) และสตรีช่วยธุรกิจครัวเรือน (2,994 บาท) สำหรับสตรีประกอบอาชีพช่างและแรงงาน และเป็นลูกจ้างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,306 บาท รองลงมาคือสตรีประกอบธุรกิจส่วนตัว และสตรีช่วยธุรกิจครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,000 บาท และ 1,808 บาท ตามลำดับ สำหรับสตรีในกลุ่มอายุเดียวกันนี้ประกอบอาชีพบริการเพียงอาชีพเดียวและมีสถานภาพการทำงานเป็นเพียงลูกจ้าง ทั้งนี้อาจเนื่องจากความอ่อนวัยที่ทำให้ไม่สามารถมีกิจการเป็นของตนเองหรือทำหน้าที่ช่วยกิจการของครัวเรือน อย่างไรก็ตามยังพบว่าสำหรับสตรีในกลุ่มอายุนี้อายุนี้การประกอบอาชีพค้าขายยังคงทำรายได้ให้กับสตรีสูงกว่าการประกอบอาชีพอื่นทุกสถานภาพการทำงาน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีในกลุ่มอายุ 20-39 ปีมีลักษณะต่างไปจากสตรีในกลุ่มอายุ 15-19 ปี กล่าวคือ สตรีในกลุ่มอายุนี้อายุนี้ที่ประกอบอาชีพค้าขายและมีสถานภาพการทำงานเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด (6,674 บาท) รองลงมาเป็นสตรีช่วยธุรกิจครัวเรือน (5,948 บาท) และสตรีเป็นลูกจ้างมีรายได้ต่ำสุดคือ 3,818 บาท สำหรับสตรีประกอบอาชีพช่างและแรงงานพบลักษณะเช่นเดียวกันคือสตรีประกอบธุรกิจส่วนตัวที่มีรายได้เฉลี่ยสูงสุด (3,929 บาท) รองลงมาคือสตรีช่วยธุรกิจครัวเรือน (3,565 บาท) และต่ำสุดในสตรีที่

มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้าง (3,137 บาท) ส่วนสตรีประกอบอาชีพบริการ และมีสถานภาพการทำงานเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด (6,728 บาท) ซึ่งสูงกว่าสตรีประกอบอาชีพอื่น รองลงมาคือสตรีช่วยธุรกิจครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน (5,145 บาท) และสตรีเป็นลูกจ้างยังคงมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดคือ 2,943 บาท ซึ่งต่ำกว่าสตรีประกอบอาชีพอื่น

สำหรับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีในกลุ่มอายุ 40-59 ปี พบว่ามีลักษณะแตกต่างไปจากสตรีในกลุ่มอายุที่ผ่านมามากน้อย แต่อย่างไรก็ตามนับว่าสตรีในกลุ่มอายุนี้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ค่อนข้างสูง และการประกอบอาชีพค้าขายยังคงเป็นอาชีพที่ทำให้สตรีมีรายได้สูงกว่าการประกอบอาชีพอื่น ๆ ในทุกสถานภาพการทำงาน ทั้งนี้อาจเนื่องจากความสูงวัยและการผ่านประสบการณ์ต่างๆ ตลอดจนรู้จักพัฒนาแนวทางในการประกอบอาชีพจนเกิดความชำนาญเพิ่มมากขึ้น ส่วนสตรีในกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปมีลักษณะเป็นไปตามการวิเคราะห์ที่ผ่านมามากมาย คือ สตรีเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้นกลับมีรายได้ลดลงทั้งนี้เนื่องจากสภาพทางร่างกายที่ไม่เอื้ออำนวยให้สามารถทำงานได้เท่าเดิม ผลที่ตามมาคือรายได้ของสตรีในกลุ่มอายุนี้จึงต่ำกว่าสตรีในกลุ่มอายุอื่นๆ ในทุกอาชีพและทุกสถานภาพการทำงาน จากข้อมูลอาจพอสรุปได้ว่าอายุยังคงมีผลต่อรายได้ของสตรี คือ รายได้เพิ่มขึ้นตามอายุ แต่ปรับลดลงบ้างเมื่อสตรีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และนอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและสถานภาพการทำงานที่ส่งผลกระทบต่อรายได้โดยพบว่าอาชีพค้าขายยังคงเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้แก่สตรีสูงกว่าการประกอบอาชีพอื่นในเกือบทุกสถานภาพการทำงาน ไม่ว่าจะสตรีจะมีการเปลี่ยนแปลงของอายุเป็นเช่นไร และสภาพการเป็นลูกจ้างของสตรียังคงให้รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าสตรีที่มีสถานภาพการทำงานอื่นในทุกอาชีพเช่นกัน

ตารางที่ 18 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามอาชีพ
สถานภาพการทำงาน และกลุ่มอายุ

สถานภาพการทำงาน และกลุ่มอายุ	อาชีพ		
	ค้าขาย	ช่างและแรงงาน	บริการ
15-19			
ลูกจ้าง	3,746	3,306	2,097
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	3,635	3,000	-
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	2,994	1,808	-

ตารางที่ 18 (ต่อ)

สถานภาพการทำงาน และกลุ่มอายุ	อาชีพ		
	ค้าขาย	ช่างและแรงงาน	บริการ
20-39			
ลูกจ้าง	3,818	3,137	2,943
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	6,674	3,929	6,728
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	5,948	3,565	5,145
40-59			
ลูกจ้าง	11,360 ^{2/}	1,832	2,400
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	4,303	3,816	5,521
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	6,921	4,090	-
60 ปีขึ้นไป			
ลูกจ้าง	3,000	-	3,990
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	3,355	-	2,700
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	1,788	-	-

F = 5767.877 P-Value < .001

หมายเหตุ: 1/ รวมนายจ้าง

2/ สตรีในกลุ่มนี้ประกอบอาชีพเป็นพนักงานขาย

ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาเป็นตัวบ่งชี้ถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างหนึ่ง การมีการศึกษาสูงย่อมทำให้สามารถเลือกประกอบอาชีพที่ให้ผลตอบแทนสูง ความแตกต่างของรายได้เกิดจากการลงทุนทางการศึกษาที่ต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากระดับการศึกษาจะแสดงถึงโอกาสของการเลือกสรร สภาพการจ้างงาน และรายได้ที่ดีกว่า (Schultz, T.W., 1961 และ Becker, G.S., 1962) ข้อมูลในตารางที่ 19 แสดงให้เห็นว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีแตกต่างกันไปตามอาชีพ และระดับการศึกษาของสตรี แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่าสตรีที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าและประกอบอาชีพค้าขายน่าจะมีรายได้มากกว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าและประกอบอาชีพช่างและแรงงาน และอาชีพบริการ โดยพบว่าสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาและประกอบอาชีพค้าขายมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่าสตรีประกอบอาชีพอื่นๆ ในทุกระดับการศึกษา (6,786 บาท) และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีกลุ่มนี้ลดลงตามระดับการศึกษาคือสตรีที่มีการ

ศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,275 บาท และสตรีที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,575 บาท ส่วนสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 มีรายได้เฉลี่ยต่ำสุดคือ 4,092 บาท

สตรีประกอบอาชีพบริการมีรูปแบบของรายได้ในลักษณะเดียวกันกับสตรีประกอบอาชีพค้าขาย กล่าวคือสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด (5,829 บาท) ขณะที่สตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดเพียง 2,062 บาท แต่สำหรับสตรีประกอบอาชีพช่างและแรงงานพบว่า มีรูปแบบต่างไปจากสตรีประกอบอาชีพอื่น คือ สตรีที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา ยังคงมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด (5,942 บาท) แต่สำหรับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดกลับไม่ใช่สตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 แต่เป็นสตรีที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาชีพช่างและแรงงานแม้จะเป็นอาชีพที่อาจต้องใช้ความรู้บ้างพอสมควร แต่ส่วนใหญ่ก็จำเป็นต้องอาศัยทักษะ ประสบการณ์ต่างๆ ตลอดจนการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ ซึ่งสตรีแม้จะไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาค่อนข้างต่ำ แต่ถ้าสตรีมีความชำนาญงานมากกว่า ก็ย่อมก่อให้เกิดรายได้ที่มากกว่าเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามจากข้อมูลที่ได้ยังคงพบว่าสตรีที่มีการศึกษาน้อยมักมีรายได้ต่ำกว่าสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่าในเกือบทุกอาชีพ ทั้งนี้เนื่องจากสตรีที่มีการศึกษาน้อยและขาดคุณสมบัติพื้นฐานที่เพียงพอ ทำให้ความสามารถในการติดตามข่าวสาร ตลอดจนความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสังคมสมัยใหม่อาจมีไม่มากนัก อันก่อให้เกิดผลเสียต่อรายได้ แต่ทั้งนี้จากข้อมูลจะเห็นได้ว่ารายได้ของสตรีที่เกิดจากการประกอบอาชีพค้าขายยังคงสูงกว่าการประกอบอาชีพอื่น และรายได้ของสตรีมีความผันแปรไปตามระดับการศึกษาในทิศทางบวกไม่ว่าสตรีจะประกอบอาชีพใด

ตารางที่ 19 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามอาชีพ และระดับการศึกษา

อาชีพ	ระดับการศึกษา			
	ไม่มีการศึกษา หรือต่ำกว่าประถมปีที่ 4	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	สูงกว่า มัธยมศึกษา
ค้าขาย	4,092	5,575	5,275	6,786
ช่างและแรงงาน	5,606	3,163	3,349	5,942
บริการ	2,062	3,110	5,479	5,829

F = 4912.188 P-Value < .001

สำหรับความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีเมื่อจำแนกตามสถานภาพการทำงาน และระดับการศึกษา (ตารางที่ 20) พบว่าตัวแปรดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการศึกษา คือ สตรีในทุกสถานภาพการทำงานและมีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่าสตรีที่มีการศึกษาต่ำกว่า กล่าวคือ สตรีที่ไม่มีการศึกษา หรือมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 และมีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างหรือประกอบธุรกิจส่วนตัวมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนค่อนข้างต่ำ (2,217 บาท และ 4,599 บาท ตามลำดับ) รายได้ของสตรีเพิ่มสูงขึ้นตามระดับการศึกษา และสูงสุดในสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา คือ สตรีเป็นลูกจ้างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,068 บาท และสตรีประกอบธุรกิจส่วนตัวมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,684 บาท สำหรับสตรีที่เป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนพบว่า มีลักษณะเช่นเดียวกัน คือ สตรีที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา ยังคงมีรายได้สูงสุด (7,956 บาท) และสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุด อาจกล่าวได้ว่า สตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่าประถมปีที่ 4 และมีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้าง ยังคงมีรายได้ที่ค่อนข้างต่ำกว่าสตรีที่มีสถานภาพการทำงานอื่นๆ ที่มีการศึกษาในระดับเดียวกัน

ตารางที่ 20 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามสถานภาพการทำงาน และระดับการศึกษา

สถานภาพการทำงาน	ระดับการศึกษา			
	ไม่มีการศึกษาหรือต่ำกว่าประถมปีที่ 4	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	สูงกว่ามัธยมศึกษา
ลูกจ้าง	2,217	2,840	3,617	6,068
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	4,599	5,194	5,675	6,684
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	5,003	5,185	5,809	7,956

F = 4912.188 P-Value < .001

หมายเหตุ: 1/ รวมนายจ้าง

จากตารางที่ 21 ผู้วิจัยได้นำระดับการศึกษามาพิจารณาร่วมกับอาชีพ และสถานภาพการทำงาน เพื่อดูว่าระดับการศึกษายังคงมีความสัมพันธ์ในลักษณะเชิงบวกกับรายได้หรือไม่ขณะที่สตรีประกอบอาชีพและมีสถานภาพการทำงานต่างๆ กัน จากข้อมูลพบว่าสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 และมีสถานภาพเป็นลูกจ้างในทุกอาชีพมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุด และผลที่ได้ยังคงเป็นไปตามการวิเคราะห์ที่ผ่านมาเบื้องต้นที่พบว่าการประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้สูงกว่าการประกอบอาชีพอื่น สตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ประกอบอาชีพค้าขายและมีสถานภาพเป็นลูกจ้างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด คือ 3,000 บาท รองลงมาคือสตรีประกอบอาชีพช่างและแรงงาน (2,651 บาท) และสตรีที่มีรายได้ต่ำสุดคือสตรีประกอบอาชีพบริการ (2,042 บาท)

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีเพิ่มขึ้นเมื่อสตรีมีการศึกษาสูงขึ้นโดยพบว่าสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาระดับอื่น และอาชีพค้าขายโดยส่วนใหญ่ยังเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้สตรีมากกว่าการประกอบอาชีพอื่น ซึ่งช่วยยืนยันข้อเท็จจริงที่ว่า การประกอบอาชีพค้าขายเป็นหนทางทำรายได้ที่ค่อนข้างสูงให้แก่สตรีที่ทำงานนอกระบบมากกว่าการประกอบอาชีพอื่น นอกจากนี้การมีสถานภาพการทำงานเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวยังเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยยกฐานะทางเศรษฐกิจของสตรีให้ดีขึ้นกว่าการเป็นลูกจ้าง หรือการเป็นเพียงผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนเท่านั้น

ตารางที่ 21 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามอาชีพ สถานภาพการทำงาน และระดับการศึกษา

สถานภาพการทำงาน และระดับการศึกษา	อาชีพ		
	ค้าขาย	ช่างและแรงงาน	บริการ
ไม่มีการศึกษา หรือต่ำกว่าประถมปีที่ 4			
ลูกจ้าง	3,000	2,651	2,042
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	3,672	5,966	2,579
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	4,759	11,250 ^{2/}	-
ประถมศึกษา			
ลูกจ้าง	4,108	3,050	2,646
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	5,158	2,993	5,870
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	6,268	3,417	2,936

ตารางที่ 21 (ต่อ)

สถานภาพการทำงาน และระดับการศึกษา	อาชีพ		
	ค้าขาย	ช่างและแรงงาน	บริการ
มัธยมศึกษา			
ลูกจ้าง	4,173	2,410	3,268
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	4,598	7,730	9,032
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	9,469	2,567	15,000 ^{3/}
สูงกว่ามัธยมศึกษา			
ลูกจ้าง	8,863	5,000	3,216
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	5,331	9,000	5,631
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	5,168	6,520	-

F = 4912.188 P-Value < .001

หมายเหตุ: 1/ รวมนายจ้าง

2/ สตรีกลุ่มนี้ประกอบอาชีพช่างทำทอง

3/ สตรีกลุ่มนี้ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย

สถานภาพสมรส

สำหรับการวิเคราะห์ในส่วนของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีตามอาชีพและสถานภาพสมรส (ตารางที่ 22) พบว่าสตรีประกอบอาชีพค้าขายมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่าสตรีประกอบอาชีพอื่นทุกสถานภาพสมรส และเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือสตรีโสดที่ประกอบอาชีพค้าขายมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด คือ 7,899 บาท รองลงมาคือสตรีสมรส และสตรีหม้าย หย่าหรือแยกกันอยู่ (5,560 บาท และ 4,554 บาทตามลำดับ) สำหรับสตรีหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ที่ประกอบอาชีพช่างและแรงงานมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด (3,833 บาท) รองลงมาคือสตรีสมรส (3,765 บาท) และสตรีโสด (3,277 บาท) สำหรับสตรีสมรสที่ประกอบอาชีพบริการพบว่า มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดคือ 4,633 บาท ส่วนสตรีหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนในลำดับรองลงคือ 3,273 บาท และสตรีโสดมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดคือ 2,916 บาท แต่จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผ่านมาข้างต้นแม้จะพบว่าสตรีโสดส่วนใหญ่มักมีรายได้ต่ำกว่าสตรีที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ แต่ถ้าพิจารณาควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพของสตรีแล้ว จะพบว่าสตรีโสดมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนในระดับที่ค่อนข้างสูง และไม่แตกต่างจากสตรีกำลังสมรสมากนัก ขณะที่สตรีประกอบอาชีพบริการยังเป็นอาชีพที่ให้รายได้ที่ค่อนข้างต่ำเช่นเดิม จากข้อมูลที่ได้ทำให้สามารถมองเห็นความสำคัญของอาชีพ โดยเฉพาะ

การประกอบอาชีพค้าขายซึ่งเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้แก่สตรีค่อนข้างสูง อันอาจส่งผลทำให้สตรีมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้บ้างไม่มากนักน้อย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแม้สตรีจะมีสถานภาพสมรสเหมือนกัน แต่ถ้ามีประเภทของอาชีพต่างกันก็ย่อมส่งผลต่อรายได้ของสตรีด้วย

ตารางที่ 22 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามอาชีพ และสถานภาพสมรส

อาชีพ	สถานภาพสมรส		
	โสด	สมรส	หม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่
ค้าขาย	7,899	5,560	4,554
ช่างและแรงงาน	3,277	3,765	3,833
บริการ	2,916	4,633	3,273

F = 4613.137 P-Value < .001

เมื่อจำแนกรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีตามสถานภาพการทำงาน และสถานภาพสมรสจากตารางที่ 23 พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีสมรสที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด คือ 3,346 บาท รองลงมาคือสตรีหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ (3,126 บาท) และสตรีโสดที่เป็นลูกจ้างเช่นเดียวกันมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดคือ 2,698 บาท สำหรับสตรีโสดที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว และเป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนปรากฏว่าสตรีเหล่านี้กลับมีรายได้ค่อนข้างสูง โดยที่สตรีประกอบธุรกิจส่วนตัวมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,263 บาท ในขณะที่สตรีสมรสมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,235 บาท ส่วนสตรีหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ ที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวเช่นเดียวกันมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าคือ 3,794 บาท สำหรับสตรีโสดที่เป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่าสตรีประกอบธุรกิจส่วนตัวที่มีสถานภาพสมรสเช่นเดียวกัน คือ 7,495 บาท รองลงมาคือสตรีสมรส (5,164 บาท) และสตรีหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดคือ 4,241 บาท ผลจากข้อมูลที่ได้ยังคงสนับสนุนข้อค้นพบที่ว่าการทำงานเป็นลูกจ้างเป็นสถานภาพการทำงานที่ค่อนข้างมีฐานะค้ำค้ำกว่าและก่อให้เกิดรายได้น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสตรีที่มีสถานภาพการทำงานเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว หรือช่วยธุรกิจครัวเรือน

ตารางที่ 23 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามสถานภาพการทำงาน และสถานภาพสมรส

สถานภาพการทำงาน	สถานภาพสมรส		
	โสด	สมรส	หม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่
ลูกจ้าง	2,698	3,346	3,126
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	5,263	4,235	3,794
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	7,495	5,164	4,241

F = 4613.137 P-Value < .001

หมายเหตุ: 1/ รวมนายจ้าง

ผู้วิจัยได้นำสถานภาพสมรสมาพิจารณาในฐานะตัวแปรควบคุมร่วมกับอาชีพ และสถานภาพการทำงาน (ตารางที่ 24) พบว่าโดยรวมแล้วอาชีพค้าขายยังคงเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ที่ดีให้กับสตรี ไม่ว่าจะสตรีจะมีสถานภาพการทำงานหรือสถานภาพสมรสเป็นอย่างไร และพบว่าสตรีประกอบอาชีพบริการยังคงมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุด คือ ในกลุ่มสตรีโสดพบว่า สตรีประกอบอาชีพค้าขายและมีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่า สตรีประกอบอาชีพช่างและแรงงาน และอาชีพบริการ (3,645 บาท, 3,412 บาท และ 2,350 บาท ตามลำดับ) แต่สำหรับสตรีประกอบธุรกิจส่วนตัวมีลักษณะแตกต่างเล็กน้อย คือ สตรีประกอบอาชีพค้าขายมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด คือ 6,978 บาท รองลงมาคือ สตรีประกอบอาชีพบริการมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,120 บาท ขณะที่สตรีประกอบอาชีพช่างและแรงงานมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุด (2,785 บาท) ส่วนสตรีช่วยธุรกิจครัวเรือนมีรูปแบบเช่นเดียวกับสตรีเป็นลูกจ้าง กล่าวคือ สตรีประกอบอาชีพค้าขายมีรายได้เฉลี่ยสูงสุด (7,115 บาท) รองลงมาคือ สตรีประกอบอาชีพช่างและแรงงาน (3,733 บาท) ส่วนสตรีประกอบอาชีพบริการและเป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนเช่นเดียวกันมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำที่สุด 2,000 บาท

สำหรับสตรีสมรส และสตรีหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่มีรูปแบบของรายได้ที่คล้ายคลึงกันกับสตรีโสด คือ ส่วนใหญ่สตรีประกอบอาชีพค้าขายจะมีรายได้สูงสุด สตรีสมรสที่ประกอบอาชีพช่างและแรงงานมีรายได้ต่ำกว่าสตรีประกอบอาชีพบริการ ขณะที่สตรีหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่กลับมีลักษณะตรงข้ามคือ สตรีประกอบอาชีพบริการมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าสตรีประกอบอาชีพช่างและแรงงานที่มีสถานภาพสมรสเหมือนกัน จากข้อมูลที่พบอาจกล่าวได้ว่า สถานภาพสมรสของสตรียังคงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรายได้ และเป็นไปตามแบบแผนของอาชีพและสถานภาพการทำงานดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นอกจากนี้ยังพบว่าการเป็นเพียงผู้

ช่วยธุรกิจครัวเรือนมิใช่มีผลทางลบเสมอไป เพราะเท่าที่วิเคราะห์จากข้อมูลที่ผ่านมาสตรีที่มีสถานภาพการทำงานเช่นนี้ก็มีรายได้เฉลี่ยที่ค่อนข้างดีกว่าสตรีอื่นบ้างพอสมควร

ตารางที่ 24 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามอาชีพ สถานภาพการทำงาน และสถานภาพสมรส

สถานภาพการทำงาน และสถานภาพสมรส	อาชีพ		
	ค้าขาย	ช่างและแรงงาน	บริการ
โสด			
ลูกจ้าง	3,645	3,412	2,350
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	6,978	2,785	5,120
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	7,115	3,733	2,000
สมรส			
ลูกจ้าง	4,641	2,594	2,926
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	6,742	4,522	5,469
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	5,720	3,163	5,319
หม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่			
ลูกจ้าง	4,565	1,562	3,294
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	3,845	4,152	3,108
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	2,385	7,000	-

F = 4613.137 P-Value < .001

หมายเหตุ: 1/ รวมนายจ้าง

ระยะเวลาที่อยู่อาศัย

รายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่ที่ทำการศึกษ จากตารางที่ 25 พบว่าสตรีประกอบอาชีพค้าขายยังคงมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่าสตรีประกอบอาชีพอื่นทุกระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร กล่าวคือ สตรีประกอบอาชีพค้าขายที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครต่ำกว่า 1 ปีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุด (2,000 บาท) รายได้เฉลี่ยของสตรีมีการเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นคือ สตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร 1-4 ปีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,825 บาท รายได้ของสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัย 5-8 ปีเพิ่มขึ้นเป็น 5,650 บาท และเมื่อสตรีมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไปจะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มสูงขึ้นถึง 7,635 บาท

สำหรับสตรีประกอบอาชีพช่างและแรงงาน และสตรีประกอบอาชีพบริการ พบว่ามีรูปแบบคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ สตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยต่ำกว่า 1 ปีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุด (2,974 บาทสำหรับสตรีประกอบอาชีพช่างและแรงงาน และ 2,052 บาทสำหรับสตรีประกอบอาชีพบริการ) รายได้ของสตรีที่ประกอบอาชีพเหล่านี้เพิ่มขึ้นเมื่อสตรีมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นเป็น 1-4 ปี และ 5-8 ปี และมีลักษณะผกผันเล็กน้อยเมื่อสตรีมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไป ทั้งนี้เนื่องจากการมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครที่นานขึ้นย่อมหมายถึงการมีอายุที่เพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน และการสูงวัยขึ้นนั้นมักควบคู่ไปกับการเสื่อมถอยของสภาพร่างกายอันอาจส่งผลกระทบต่อการทำงาน และรายได้ด้วย จึงทำให้สตรีอาจมีรายได้ลดลง ซึ่งจากลักษณะของข้อมูลที่พบแม้ว่าจะไม่เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวังในรายได้ แต่โดยภาพรวมแล้วรายได้ของสตรีมักจะเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การประกอบอาชีพที่มีการเปลี่ยนแปลงควบคู่กันไปกับระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คือสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่แตกต่างกันก็จะประกอบอาชีพที่ต่างกัน และการประกอบอาชีพที่ต่างกันนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้ของสตรีด้วยเช่นกัน และจากข้อมูลพบว่าสตรีประกอบอาชีพค้าขายยังคงเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้กับสตรีมากกว่าการประกอบอาชีพอื่น และเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 25 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามอาชีพ และระยะเวลาที่อยู่อาศัย

อาชีพ	ระยะเวลาที่อยู่อาศัย			
	ต่ำกว่า 1 ปี	1-4 ปี	5-8 ปี	9 ปีขึ้นไป
ค้าขาย	2,000	4,825	5,650	7,635
ช่างและแรงงาน	2,974	3,171	6,262	3,287
บริการ	2,052	3,520	3,548	3,308

F = 4197.214 P-Value < .001

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากตารางที่ 26 พบว่าสตรีเป็นลูกจ้างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าสตรีที่มีสถานภาพการทำงานอื่นๆ ในทุกระยะเวลาที่อยู่อาศัย รายได้ของสตรีส่วนใหญ่ยังคงมีเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่อยู่อาศัยที่นานขึ้น สตรีมีสถานภาพเป็นลูกจ้างและมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครต่ำกว่า 1 ปีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุด (2,090 บาท) ขณะที่สตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัย 1-4 ปีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มสูงขึ้นเป็น 2,739 บาท สำหรับสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร 5-8 ปีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2,998 บาท และสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไปมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด (3,299 บาท) สำหรับสตรีประกอบธุรกิจส่วนตัวพบว่า มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นกว่า 2 เท่าคือสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยต่ำกว่า 1 ปีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,000 บาท และเพิ่มขึ้นเมื่อสตรีมีระยะเวลาที่อยู่อาศัย 1-4 ปี (6,245 บาท) และเพิ่มขึ้นเป็น 6,568 บาทเมื่อสตรีมีระยะเวลาที่อยู่อาศัย 5-8 ปี สำหรับสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไปกลับมีรายได้ลดลงเหลือ 4,461 บาท ทั้งนี้สอดคล้องไปกับการเปลี่ยนแปลงทั้งอายุ และสถานภาพสมรส กล่าวคือ เมื่อระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครที่เพิ่มมากขึ้น สตรีอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น อาจสมรสแล้ว หรืออาจปรับเปลี่ยนสถานภาพของตนเองจากการเป็นลูกจ้างมาเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวหรือเป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือน หรือการลดบทบาทของตนเองจากการประกอบธุรกิจส่วนตัวมาเป็นเพียงผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือน ซึ่งยังผลกระทบต่อรายได้ของสตรีด้วยเช่นกัน

ส่วนสตรีช่วยธุรกิจครัวเรือนก็พบลักษณะเช่นเดียวกับสตรีเป็นลูกจ้าง คือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีเพิ่มสูงขึ้นตามระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครที่เพิ่มขึ้น คือ สตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยต่ำกว่า 1 ปีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2,528 บาท เพิ่มขึ้นเป็น 4,308 บาท และ 5,764 บาทสำหรับสตรีมีระยะเวลาที่อยู่อาศัย 1-4 ปี และ 5-8 ปี ตามลำดับ ขณะที่สตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไปมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด (9,896 บาท) จะเห็นได้ว่ารายได้ของสตรีส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นไปตามระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครที่อาจหมายถึง

ถึงการเพิ่มขึ้นของวัย ประสบการณ์ และความชำนาญต่างๆ ที่เพิ่มขึ้นตามมาอันหมายถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้

ตารางที่ 26 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามสถานภาพการทำงาน และระยะเวลาที่อยู่อาศัย

สถานภาพการทำงาน	ระยะเวลาที่อยู่อาศัย			
	ต่ำกว่า 1 ปี	1-4 ปี	5-8 ปี	9 ปีขึ้นไป
ลูกจ้าง	2,090	2,739	2,998	3,299
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	3,000	6,245	6,568	4,461
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	2,582	4,308	5,764	9,869

F = 4197.214 P-Value < .001

หมายเหตุ: 1/ รวมนายจ้าง

ความแตกต่างในอาชีพ และสถานภาพการทำงานของสตรีที่เปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้นำระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครมาพิจารณาร่วมกับอาชีพและสถานภาพการทำงานในฐานะตัวแปรควบคุม (ตารางที่ 27) เพื่อดูว่าเมื่อสตรีประกอบอาชีพในแต่ละสถานภาพการทำงานและมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครมาเกี่ยวข้องด้วยจะยังผลต่อรายได้ของสตรีหรือไม่ อย่างไรก็ตามจากข้อมูลที่ได้ยังคงพบความสัมพันธ์เชิงบวกของระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครกับรายได้ไม่ว่าสตรีจะประกอบอาชีพใดหรือมีสถานภาพการทำงานเป็นเช่นใด สตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครต่ำกว่า 1 ปีซึ่งส่วนใหญ่มักต้องประสบการณ และขาดทักษะในด้านต่างๆ ความคุ้นเคยในสังคม ตลอดจนช่องทางในการประกอบอาชีพยังมีไม่มากนัก ดังนั้นจึงมีแนวโน้มที่จะทำงานประเภทใช้แรงงานหรืองานบริการมากกว่าประกอบอาชีพค้าขายที่มักต้องมีการวิจัยหลายๆ ด้านประกอบกัน ผลจากข้อมูลพบในลักษณะเช่นเดียวกันคือ สตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครต่ำกว่า 1 ปีขึ้นไปประกอบอาชีพช่างและแรงงานและมีสถานภาพเป็นลูกจ้างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2,497 บาท ส่วนสตรีประกอบอาชีพบริการและเป็นลูกจ้างเช่นเดียวกันมีรายได้ไม่ต่างกันมากนัก (2,052 บาท)

สำหรับสตรีประกอบธุรกิจส่วนตัวพบว่า มีเฉพาะสตรีประกอบอาชีพช่างและแรงงานเท่านั้นที่สามารถมีกิจการเป็นของตนเองได้ในระยะเวลาอันสั้น และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพียง 3,000 บาท ส่วนสตรีช่วยธุรกิจครัวเรือนพบว่า มีรายได้จากการประกอบอาชีพค้าขายน้อยกว่ารายได้ที่มาจาก การประกอบอาชีพช่างและแรงงาน (2,000 บาท และ 3,000 บาท ตามลำดับ) สำหรับสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไปก็พบลักษณะคล้ายคลึงกับการวิเคราะห์ในเบื้องต้นที่พบว่า โดยส่วนใหญ่การประกอบอาชีพค้าขายยังคงเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ค่อนข้างมาก ส่วนสตรีที่มีสถานภาพเป็นลูกจ้างมักมีรายได้ที่ค่อนข้างต่ำกว่าสตรีที่มีสถานภาพอื่น และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ของสตรียังคงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กล่าวคือรายได้ของสตรีเพิ่มสูงขึ้นตามระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครที่นานขึ้นของสตรี

ตารางที่ 27 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีทำงานนอกระบบ จำแนกตามอาชีพ สถานภาพการทำงาน และระยะเวลาที่อยู่อาศัย

สถานภาพการทำงาน และระยะเวลาที่อยู่อาศัย	อาชีพ		
	ค้าขาย	ช่างและแรงงาน	บริการ
ต่ำกว่า 1 ปี			
ลูกจ้าง	-	2,497	2,052
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	-	3,000	-
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	2,000	3,000	-
1-4 ปี			
ลูกจ้าง	4,110	3,607	2,282
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	7,499	3,478	7,907
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	4,604	1,961	-
5-8 ปี			
ลูกจ้าง	4,575	3,487	3,133
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	6,666	6,470	7,000
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	9,781	4,000	15,000 ^{2/}

ตารางที่ 27 (ต่อ)

สถานภาพการทำงาน และระยะเวลาที่อยู่อาศัย	อาชีพ		
	ค้าขาย	ช่างและแรงงาน	บริการ
9 ปีขึ้นไป			
ลูกจ้าง	4,192	2,772	2,776
ประกอบธุรกิจส่วนตัว ^{1/}	4,814	2,981	5,199
ช่วยธุรกิจครัวเรือน	7,111	3,736	2,936

F = 4197.214 P-Value < .001

หมายเหตุ: 1/ รวมนายจ้าง

2/ สตรีกลุ่มนี้ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย

จากการวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสตรีในลักษณะต่างๆ ที่ผ่านมาข้างต้นอาจทำให้มองเห็นภาพโดยรวมเกี่ยวกับรายได้ของสตรีอันเป็นผลจากการทำงานในอาชีพและสถานภาพการทำงานประเภทต่างๆ ที่มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของสตรี รวมถึงระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร การที่สตรีจะประกอบอาชีพใดๆ นั้น สตรีมักจะประกอบอาชีพต่างๆ ตามความรู้ ความสามารถ และโอกาสที่เอื้ออำนวยให้ การประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ให้กับครอบครัวแม้ว่าจะเป็นการช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับตนเองและครอบครัว แต่เนื่องจากการเป็นเพียงงานนอกระบบที่แม้จะมีประโยชน์สำหรับสตรีในฐานะที่เป็นแหล่งงาน และช่วยสร้างรายได้ให้กับสตรี แต่ขณะเดียวกันก็เป็นแหล่งงานที่ให้รายได้ไม่สม่ำเสมอ และไม่มีหลักประกันที่มั่นคง

อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้พบว่ารายได้ของสตรีมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะต่างๆ ของสตรีที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงถึงกัน และก่อให้เกิดความหลากหลายในรายได้ กล่าวคือสตรีที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงมักเป็นสตรีที่ค่อนข้างมีอายุในวัยกลางคนตอนปลาย และส่วนมากประกอบอาชีพค้าขาย ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัจจัยทางด้านอายุ และการประกอบอาชีพต่างก็สนับสนุนให้สตรีสามารถมีรายได้สูงขึ้น เพราะความสูงวัยที่ได้ผ่านประสบการณ์ต่างๆ การลองผิดลองถูก การสะสมความชำนาญในการประกอบอาชีพต่างๆ รวมทั้งเงินทุน อีกทั้งความสูงวัยทำให้สตรีมีความคิดที่ละเอียดรอบคอบมากกว่าสตรีที่เยาว์วัยกว่า ขณะที่สตรีประกอบอาชีพบริการซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้ค่อนข้างต่ำกว่า ทั้งนี้เพราะสตรีเหล่านี้มักเป็นสตรีที่มีอายุไม่มากนัก มีความต้อกว่าทั้งวัยวุฒิ และทักษะต่างๆ ตลอดจนประสบการณ์จากการเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ยังมีไม่เท่ากับสตรีที่สูงวัย ลักษณะเช่นนี้จึงอาจส่งผลกระทบต่อรายได้ นอกจากนี้ยังอาจสะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพการทำงานของสตรีได้อีกด้านหนึ่ง คือ ความสูงวัย

ทำให้สตรีสามารถมีกิจการเป็นของตนเองได้ ขณะเดียวกันสตรีที่อ่อนวัยกว่าและขาดคุณสมบัติในด้านต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงมักมีสถานภาพการทำงานเป็นเพียงลูกจ้างเท่านั้น ซึ่งจากสถานภาพการทำงานที่ต่างกันย่อมทำให้ความสามารถในการสร้างรายได้ของสตรีแตกต่างกันไปด้วย และพบว่าสตรีประกอบธุรกิจส่วนตัวหรือเป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนมักมีรายได้มากกว่าสตรีที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างอย่างเห็นได้ชัด

สำหรับปัจจัยในด้านอื่น ๆ ของสตรีทำงานนอกระบบที่มีผลกระทบต่อรายได้ของสตรี คือ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร จากข้อมูลพบว่ารายได้ของสตรีเพิ่มสูงขึ้นตามระดับการศึกษา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือสตรีที่มีการศึกษายิ่งสูงมักมีรายได้สูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาต่ำ แต่การวิเคราะห์ที่ผ่านมามีลักษณะที่ผกผันบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากแม้ว่าการศึกษาจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้สตรีมีความรู้ มีโลกทัศน์ที่กว้าง และอาจทำให้สตรีมีความสนใจที่จะพัฒนากิจการที่ตนเองทำ แต่ข้อจำกัดในบทบาทของความเป็นเพศหญิงที่ต้องแบกรับทั้งการดูแลครอบครัว และการประกอบอาชีพ สตรีเหล่านี้จึงต้องยอมทนทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทของตน แม้ว่าจะงานนั้นจะให้รายได้ที่ค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ในส่วนของการรับผิดชอบของสตรีแล้ว การประกอบอาชีพของสตรียังอาจขึ้นอยู่กับประสบการณ์ หรือทำเลที่ตั้งของกิจการนั้นๆ ที่อาจส่งผลต่อรายได้ของสตรีด้วยเช่นกัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ารายได้ของสตรีโดยเฉลี่ยต่อเดือนที่ค่อนข้างสูงนั้นจะพบในสตรีทั้งที่มีการศึกษาและไม่มีการศึกษา เนื่องจากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว อีกทั้งการประกอบอาชีพต่างๆ ของสตรียังมีปัจจัยสนับสนุนอีกส่วนหนึ่งคือการส่งมอบประสบการณ์ ความชำนาญต่างๆ จากอายุการทำงานที่เพิ่มขึ้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้สามารถพิจารณาได้จากระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครของสตรี สตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยที่ยาวนานกว่าย่อมหมายถึงการสะสมทั้งเงินทุน ความละเอียดรอบคอบ ตลอดจนความสามารถในการเสาะหาช่องทางในการประกอบอาชีพได้ดีกว่าสตรีที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยระยะสั้นกว่า ผลจากข้อมูลก็พบในลักษณะเช่นเดียวกัน แม้จะพบว่าในบางอาชีพหรือสถานภาพการทำงานของสตรีมีลักษณะตรงข้ามกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อกัน